

ดอกไม้ใบธรรมคุณดีไทย ๑๔

โดย บัณฑิตกลอน ๕๗ 27

๗๖ กร่าง

“ชูงยางกร่างไกรใบหนา พิลังภาสา ภาทลงแลเชิงโดชิง
โก่งทางต้นล่างตะลึงปลิง ล้วนเหล่าล่างลึงมะปริงกระทิงทองกลาง”

วรรณคดี : พรรณพุกษา

พระนิพนธ์ : พระยาตรีสุนทรโวหาร น้อย อาจารย์ยางกูร

กล้วยไม้กร่าง *Ficus banghalensis*

ตำลึง/East Indian fig.Banyan tree

พืชวงศ์ ขาน้ำ *Maraceae*

ทำงถึงมีนิโครธ แลBanyan

ไทรนิโครธ ปรากฏใน พุทธประวัติ

อภBangad กร่าง,ไทร ใหญ่ตระหง่าน

เกิดอินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน

แตกกิ่งก้าน หนาทึบแท้ แผ่นใบ

ลำต้นตรง ทรงพุ่มน ขอบใบเรียบ

มากมายใบ รากอากาศ ห้อยย้อยหลาย

ยางถึงพื้น ขึ้นต้นมีต้นใหม่

สมุนไพร ใช้มากชั้น ผลทางยา

ใบอ่อนมี ขนมากนัก มากทำงใบ

ใบแก่ไร้ เส้นขน ปลายมนหนา

ยามใบห่อหุ้ม ยลรอยแผล แฉกตัด

ดอกออกมา จากข้อใบ คล้ายขั้วมะเดื่อ

ผลขนาดเล็ก ทรงกลม สีส้มเหลือง

ปรุงเข้าเครื่อง ยาเย็นไทย ใช้มากเหลือง

บำรุงร่างกาย ใช้เป็นอาหาร ทานไม่เบื่อ

ดีเหลืองเพื่อ แก้อักเสบ หิดหูดหลาย

ผลสุกใช้ ให้ฤทธา ยาระบาย

อาการถ่าย มูกเลือด แห้งเหือดได้

แกริดสีดวง ทวาร เบาหวานหาย

ห้ามเลือดได้ ใช้ทำงร่ว หายร่วเลย

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ต้นกร่างนี้ มีลำต้น คล้ายต้นไทร
ต้นสูงใหญ่ เรือนยอดกว้าง กางใบหนา
ให้ร่มเงา ร่มรื่น ชื่นเย็นตา
ลมพัดพา แสงสยาย ภายใจจริง

ชื่อสามัญ Banyan Tree วงศ์จันทน์
ลำต้นพุ่ม เป็นพุ่ม ฐานกิ่ง
กร่างใบเดี่ยว เวียนสลับ ปรับใบทั้ง
รอยแผลใบ ไว้บนกิ่ง เห็นชัดเจน

อีกชื่อหนึ่ง East Indian Fig คล้ายมะเดื่อ ดอกช่อเดี่ยว แดงสดๆ ปรากฏให้เห็น
ผลสีเขียว เบียดเป็นพืดอง ส้มก็เห็น แก่สีเทาน้ำตาล หนาม

สรรพคุณ ใช้แก้ โรคเบาหวาน ริดสีดวง ทวาร ก็เหมาะสม
แก้ท้องร่วง ท้องเสีย เพื่อยุณตรม ไม่ระทม แก่หูดได้ ใช้งานดี

ต้นนี้ใครธ มักปลูก ไว้ตามวัด พุทธประวัติ มีต้น ต้นกร่างนี้
พระกัศยป บำเพ็ญอยู่ เจ็ดราตรี ตรัสรู้ที่ โคนไม้นี้ เรืองมีมา

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ต้นกร่างกระจำเ็นเห็นรากห้อย
ระย้าฮ้อยพริ้วพริ้วส่ายโอนไทด
งามพุดนโคนดอกลั่นไป
ระบัดใบประดับไพรวิไลตา

นกการ้องแซ่ซ้องถาเกาะ
กระโดดเหาะเลาะกิ่งอิงพฤษภา
บ้างไซร้ขนบ้างฉีกผลบ้างก่อรังพา
ระดูยกาออกมาสืบวงศ์วาน

ใบร่วงหลุดแผดผุดอยู่ตามกิ่ง ดอกพราดพริ้งมิ่งช่อลั่นบาน
ไม่นานนักจักเห็นผลอยู่เต็มกำ แหล่งอาหารแก่สัตว์ครั้นมาดับ

คราพทอองค์ทรงนิโรธนิโครธพรม เป็นเงาร่มเงาจิตที่อาพาตงบ
คุณอนันต์มายนานแสนนานพบ คำเลอภาพธรรมคุณสมุณไพร

เมล็ดบำรุงร่างกายหาอยู่ไหนพลี หากต้องเสียห้ามเลือดเสียดด้วยใบ
ช่ออ้อเก็บรักษาหุดนำยางไว้ รากอากาศไซร้ผลิตได้เชือกแข็งแรง

กุศล คำเพราะ

Banyan Tree ที่ภาคกลางเรียกว่า ..กร่าง

เรือนยอดกว้างต้นสูงใหญ่ปลายกิ่งคู่

รากอากาศห้อยคู่พื้นพลัดพรากพรู

งามน่าดูราชม่านทองห้องทองนาง

ลำต้นตรงโคนพุ่มน้อยอดยอนฟ้า

กิ่งก้านหนาบังสุริยมีร่มกว้าง

ดอกแยกเพศช่อดังกันนกที่ทาง

ผลกร่างกลมสีเขียวแปรแดงแก่ดี

นภ ค้างคาขออุปถัมภ์แด่ธำมธุ

พันธุ์เพิ่มพูนแพร่ขยายตามวิถี

รากลงดินเกิดต้นใหม่ขึ้นมากมาย

เดินหลบสี่ขาออกชนวนหาค้น

เมล็ดกร่างเป็นยาเย็นบำรุงกาย

อาการธำมธุเสียดไข้ไปสี่อกทัน

ยางแก้หูดแก้ท้องร่วง ไม่ทุกข์ทน

ผลสุกส้มมีฤทธิ์ดีด้วยรสระบายน

นามต้นกร่างบางที่เรียกต้นไกร

ร่วมพฤษหิใหญ่ในภามาสืบสาย

บ้านกร่างมีหลายแห่งทั่วแดนไทย

คนกร่างไปไหนใดใครอย่ากบ

ดองพร เดชกุลทอง

กริยา อากาการกร่าง น่าขังยั้ง
เกลียดจริงจริง สิ้นหนึ่หน่อ ขอร้องนั้
ทำวางโต ไ้อดทนนัก จักราคาญ
ถอยห่างพลัน ั้ร้งเกียจ เตียดั้หนึ่หนัก

กร่างขี้อบ้าน ั้ร้งนี้ มีหลายแหล่ง
อากู้งแ้ง แลงมานี้ ที่ประดั้กษ
สุพรรณมี เพชรบุรีนั้ ม่น่าพัก
แก่งกระฉาน ั้มานั้คร นั้กดยาก ไป

อดีตนั้น ฉันไปส่ง ลงที่นี้ บ้านกว้างนี้ ที่พิษณุโลก อุทกใต้
เกษตรกรรม ลำโพง วิทยาลัย อาจารย์ใหญ่ ถูกย้ายหนา มาดำรง

อันกว้างขวาง ข้างงามล้ำ ชื่อต้นไม้ ขนาดใหญ่ ใบเดี่ยวนี้ สีเขียวสด
มีรูปไข่ ปลายใบมน คนเจาะจง รูปทรง หน้าต่าดู รูปหัวใจ

เป็นหลักฐาน ย่อยย่อ ชับช่อนัก ด้วยมีราก มากมายหนา คราเติบโตใหญ่
ห้อยย้อยลง ห้อยลงดิน จินตนาการได้ ฉากวิถี ในห้องหอ รอดอดมา

นึกวาดฝัน วิมานนี้ มีน้ำอยู่ เคล้าเคลียคู่ สมสู่นั้น สุขพรรษา
ทั้งเช้าสาย บ่ายเย็น เล่นทุกครา กับกัลยา พาเพลิดเพลิน เจริญใจ

ไม่ไปไหน ใจนั้นอยู่ คู่กับน้อง เราทั้งสอง ครองคู่กัน มันมาดหมาย
อยู่ครองรัก จักครองเรือน ดุจเพื่อนตาย ชีพวางวาย ไปพร้อมกัน นั้นสองคน

ไม่ทำร้าย วางใจไว้ ใส่ออดแล้ว เอาใจเขา เข้ามาใส่ใจเราฉัน
รักกันได้ อภัยกัน มันกลม่อ สุดสุดฉัน อยู่ทนทาน นีรันดร

โกวิท ธีรวิโรจน์

พระสูตรตันตปิฎกบันทึกว่า
พระศาสดาของพุทธศาสนา
เคยประทับใต้ไม้โคจรเจ็ดวัน
หลังตรัสรู้พักก่อนหน้าได้ร่มโพธิ์

ต้นไม้โคจรอีกมีชื่อว่าต้นกร่าง
ยืนต้นทางแยกกิ่งใบใหญ่แผ่ใบ
รากอากาศห้อยคำตำหนุใหญ่โต
เป็นร่มโพธิ์ให้ร่มเย็นไม่แฉ่นแฉน

ผลกลมโตแทรกซอกใบไปตามกิ่ง
แก่อ้อยง้วน่าเชียวจนล้นจนล้น
ล้นล้นอดหมูจนวิหคมากินกัน
ธรรมชาติจากหมูนั้นแพร่พันธุ์ไป

เป็นพรรณไม้มงคลในพุทธประวัติ
ปลูกตามวัดอารามล้นล้นโดยได้
ไม่ครอบปลูกไว้ใกล้บ้านถึงกำหนด
อันตรายอาจเกิดได้หากภัยมา

สรรพคุณสมุนไพรที่มีมาก
ใบเปลือกกรากใช้แก้ได้หลายโรคหนา
ยางและผลก็ใช้ได้เหมือนกัน
ควรศึกษาก่อนจะหามาใช้กัน

ชื่อต้นกว้างแต่ไม่กว้างเหมือนดังชื่อ
แต่กลับถือเป็นมงคลให้สุขสันต์
ชาวฮินดูและชาวพุทธจัดปลูกพัน
ต้นนี้ใครที่ต้นกว้างนั้นนิรันดร์เลย

อภัยพร แฉนอภัย

กร่างนี้คือชื่อต้นไม้ใช้พญติกรรม
ต้นใหญ่ลำกิ่งใบแยกแตกหนาทึบ
มีรากห้อยย้อยลงดินยึดติดหนึบ
เกิดเป็นหลืบกลายเป็นห้องมองแปดทิศ

ลำต้นตรงสูงกร่างมียางขาว
กิ่งก้านยาวเรื้อนยอดแผ่แต่ใบนี้
เป็นใบเดี่ยวมีปลายมนรูปวงรี
ดินชุ่มชื้นเติบโตดีทุกที่ไป

ดอกนั้นหนอสดด้วยดอช่อดอกกว้าง
มีรูปร่างอย่างมะเดื่อเช็ดหรือไหม
มีดอกมากขนาดเล็กแดง ไม่ใหญ่
ตามช่อใบดอกลอดออกมาทำแตกลม

พลกร่างนั้นเล็กดีด้วยเขี้ยว
จากดีเขี้ยวเปดียนเป็นเห็ดองเรือเป็นส้ม
พลเล็กนักมีรูปลักษณะเป็นทรงกลม
จากดีส้มเป็นแดงคล้ำดำเล็ดออกมา

สรรพคุณของกร่างข้างหลากหลาย
เป็ดอกและใบใช้ทำยาได้ทั้งคู่
ยาห้ามเลือดแก้ถ่ายท้องของทำดู
เท่าที่รู้ประโยชน์กร่างข้างมากมาย

ต้นกร่างนี้มีชื่ออื่น ไทรนิโครธ
มีประโยชน์โทษ ไม่พบจบหางหาย
ตามประวัติองค์พระก็สดับท่านทรงได้
ณ คณ ไม้มงคลนี้ที่ตรัสรู้

จดุพร สุพรรณปากแพรก

เย็นย่ำค่ำตะวันรอนในตอหนองบ

เสียงกรากเข็งแซ่ไม้แฉเห็น

ลมพัดผ่านธารน้ำใสไหลกระเซ็น

ข้างเยือกเย็นเจียบเหงาเศร้าในใจ

เสียงกรากแกรกแมกไม้ใบพลั่วพร่าง

เป็นต้นกร่างข้างโบสถ์โดดเด่นไฉน

ไทรนี้ใครฉบับยังเรี่ยกกันไป

อีกทั้งไกรร่มรื่นยืนต้นงาม

ลำดับเป็นพจนานุกรมใหญ่
แฟกิ้งไบแน้นหนาน่าเกรงขาม
ครีมีดิมครีมน่ากลัวกลัวนาม
รากย้อยตามแกว่งไกลไหนถ้านลุ่ม

ดอกเป็นช่ออยู่ช่อใบใต้ฐานดอก
ผลแก่ออกสีเทาสีแดงผสม
สีเลือดหมูเป็นพวงพุดนำชม
ดูก็เลิกลืมคล้ายมะเดื่อเนื้อน้ำกิน

กร่างเป็นไม้ยืนต้นมงคลยิ่ง
ต้นใหญ่จริงแฟไบให้ถวิล
ลำดับในพุทธศาสน์ปราชญ์จงจินต์
ดีอะไรประโยชน์ใช้มากหลายเลย

อัญชลี ณ เชียงใหม่

"กร่าง" ไม้ใหญ่ พุ่มหนา รากอากาศ
ทิ้งตัวพาด ปรือพราดราด ม่านไทร
เอกตอกรทอง ช่อมะเดื่อ เอื้องมโกด
ใต้ทองใบ-อ่อนดก ขนกรราย

ปลายใบมน ทรงไข่ พอใบแก่
ตั้งใจแต่ ไม้มีขน ลงนลงาย
ผลอ่อนเขียว แล้งเห็ดโองม เป็นด้มกรราย
พอแก่คล้าย ติ้ดัดหมู ตุณดา

เบ็ดตกต้นเรียบ เลียบบาง มียางไหล ล้วนแต่ให้ ประโยชน์ ชาติคุณค่า
เครื่องยาเย็น ยาระบาย โรคร้ายชา พลทางยา ฆ่าเชื้อบิดหูดหิดคลาย

ลดน้ำตาล ห้ามเลือดตนเอง แก้กษัยร่ว ริดสีดวง ทวาร เบาหวานหาย
ลดไข้ อักเสบ ผ่อนเจ็บกาย ฉากการถ่าย มูกเลือด เชื้อดงฤทธิ์พิษ

แดนอินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน ล้วนคือบ้าน ถิ่นเกิด กำเนิดนั้น
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กระจายพันธุ์ ชี้อาณานิคม บัณฑิต ทวีตนี้งาม

เรียกชื่ออื่น นิโครธ-ไกร-ไทรนิโครธ พังแล้วโปรด ไตรตรองอย่างองข้าม
ไม้ใบดกในวัดวา ใกล้อาราม มงคลนามชาวพุทธเรา เข้าใจกัน

พระมหากษัตริย์ปะท้านตรัสรู้ เพียรใจอยู่ ไต่กร่าง อย่างมุ่งมั่น
หากเพียรสม ลำเนา ในเจ็ดวัน เราสุขสันต์"ต้นกร่าง" ไม้กลางใจ

ศิริข(สุรินทร์) ขวดีสุทธิกุล

